

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 16 stycznia 2019 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach dotyczących zobowiązań alimentacyjnych – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Artykuł 5 pkt 2 – Artykuł 27 – Artykuł 35 ust. 3 – Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej – Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 – Artykuł 19 – Zawisłość sporu – Artykuł 22 lit. a) – Artykuł 23 lit. a) – Nieuznanie orzeczenia w wypadku oczywistej sprzeczności z porządkiem publicznym – Artykuł 24 – Zakaz badania jurysdykcji państwa członkowskiego pochodzenia – Podstawa odmowy uznania oparta na naruszeniu zasad zawisłości sporu – Brak

W sprawie C-386/17

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Corte suprema di cassazione (trybunał kasacyjny, Włochy) postanowieniem z dnia 26 października 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 27 czerwca 2017 r., w postępowaniu:

Stefano Liberato

przeciwko

Luminicie Luisie Grigorescu,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, wiceprezes, pełniący obowiązki prezesa pierwszej izby, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev, E. Regan et C.G. Fernlund (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu S. Liberata przez F. Ongara oraz A. Castellaniego, avvocati,
- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez P. Pucciariella, avvocato dello Stato,

* Język postępowania: włoski.

- w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka, J. Vlácilę i A. Kasalickę, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez E. Montaguti oraz M. Wilderspina, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 6 września 2018 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. 2003, L 338, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 6, s. 243; sprostowania: Dz.U. 2007, L 179, s. 56; Dz.U. 2009, L 70, s. 19; Dz.U. 2009, L 347, s. 32, Dz.U. 2016, L 99, s. 34).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Stefanem Liberatem a Luminitą Luisą Grigorescu w przedmiocie wniosku o uznanie we Włoszech wydanego w Rumunii orzeczenia w sprawie małżeńskiej, w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej i w sprawie zobowiązań alimentacyjnych.

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 2201/2003

- 3 Motywy 11 i 21 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowią:
 - „(11) Obowiązki alimentacyjne są wyłączone z zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia, ponieważ są już uregulowane w rozporządzeniu [Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 3, s. 42; sprostowania: Dz.U. 2007, L 174, s. 28, Dz.U. 2009, L 311, s. 35)]. Sądy mające jurysdykcję według niniejszego rozporządzenia z reguły będą miały jurysdykcję w sprawach alimentacyjnych na podstawie art. 5 [pkt] 2 rozporządzenia [nr 44/2001].
- [...]
- (21) Uznawanie i wykonywanie orzeczeń wydanych w państwie członkowskim powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania, a podstawy nieuznania orzeczenia powinny być ograniczone do niezbędnego minimum”.

- 4 Artykuł 12 rozporządzenia nr 2201/2003, zatytułowany „Pozostałe jurysdykcje”, stanowi w ust. 1:

„Sądy państwa członkowskiego mające jurysdykcję w przypadku pozwu lub wniosku o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa na podstawie art. 3 mają jurysdykcję w każdej sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej związanej z pozwem lub wnioskiem, jeżeli:

- a) na co najmniej jednym z małżonków spoczywa odpowiedzialność rodzicielska w odniesieniu do dziecka;

oraz

- b) jurysdykcja tych sądów została wyraźnie lub w inny jednoznaczny sposób uznana przez małżonków lub podmioty odpowiedzialności rodzicielskiej w chwili wszczęcia postępowania oraz jest zgodna z dobrem dziecka”.

- 5 Artykuł 17 rzeczonego rozporządzenia, zatytułowany: „Badanie jurysdykcji”, ma następujące brzmienie:

„Sąd państwa członkowskiego stwierdza z urzędu brak swojej jurysdykcji, jeżeli postępowanie zostało wszczęte przed tym sądem w sprawie, w której nie ma [on] jurysdykcji na podstawie niniejszego rozporządzenia i w której sąd innego państwa członkowskiego ma jurysdykcję na podstawie niniejszego rozporządzenia”.

- 6 Artykuł 19 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

1. Jeżeli pozwy lub wnioski o rozwód, separację albo unieważnienie małżeństwa między tymi samymi stronami zostały wniesione do sądów różnych państw członkowskich, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, zawiesza z urzędu postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek.

2. Jeżeli pozwy lub wnioski dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej w odniesieniu do tego samego dziecka oraz na tej samej podstawie roszczenia zostały wniesione do sądów różnych państw członkowskich, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, zawiesza z urzędu postępowanie do czasu ustalenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek.

3. Jeżeli ustalona została jurysdykcja sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek, sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, stwierdza brak swej jurysdykcji na rzecz tego sądu. W takim przypadku strona, która wniosła pozew lub wniosek do sądu, przed którym wszczęto postępowanie później, może wnieść ten pozew lub wniosek do sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek”.

- 7 Artykuł 22 rozporządzenia 2201/2003, zatytułowany: „Podstawy nieuznania orzeczenia dotyczącego rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa”, stanowi:

„Orzeczenia dotyczącego rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa nie uznaje się:

- a) jeżeli takie uznanie jest oczywiście sprzeczne z porządkiem publicznym państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie;

[...]

- c) jeżeli orzeczenia nie da się pogodzić z orzeczeniem wydanym w postępowaniu między tymi samymi stronami w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;

[...]”.

- 8 Artykuł 23 przedmiotowego rozporządzenia, zatytułowany: „Podstawy nieuznania orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej”, ma następujące brzmienie:

„Orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej nie uznaje się:

- a) jeżeli takie uznanie jest oczywiście sprzeczne z porządkiem publicznym państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie, biorąc pod uwagę dobro dziecka;

[...]

- e) jeżeli orzeczenia nie da się pogodzić z późniejszym orzeczeniem dotyczącym odpowiedzialności rodzicielskiej wydanym w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;

[...]”.

- 9 Artykuł 24 rzeczonego rozporządzenia, zatytułowany „Zakaz badania jurysdykcji państwa członkowskiego pochodzenia”, stanowi:

„Jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia orzeczenia nie może być badana. Badanie zgodności z porządkiem publicznym, o którym mowa w art. 22 lit. a) i art. 23 lit. a), nie może rozciągać się na przepisy o jurysdykcji przewidziane w art. 3–14”.

Rozporządzenie nr 44/2001

- 10 Artykuł 5 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

[...]

- 2) w sprawach alimentacyjnych – przed sąd miejsca, gdzie uprawniony do alimentów ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo – w wypadku gdy sprawa alimentacyjna jest rozpoznawana łącznie ze sprawą dotyczącą stanu cywilnego – przed sąd, który ma jurysdykcję do rozpoznania tej sprawy według własnego prawa, chyba że jurysdykcja ta opiera się jedynie na obywatelstwie jednej ze stron;

[...]”.

- 11 Artykuł 27 tego rozporządzenia jest sformułowany następująco:

„1. Jeżeli przed sądami różnych państw członkowskich zawisły sprawy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, sąd, przed który wytoczono powództwo później, z urzędu zawiesza postępowanie do czasu stwierdzenia jurysdykcji sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo.

2. Jeżeli stwierdzona zostanie jurysdykcja sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo, sąd, przed który wytoczono powództwo później, stwierdza brak swej jurysdykcji na rzecz tego sądu”.

12 Artykuł 34 tego samego rozporządzenia przewiduje:

„Orzeczenia nie uznaje się, jeżeli:

1) uznanie byłoby oczywiście sprzeczne z porządkiem publicznym państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie;

[...]

3) orzeczenia nie da się pogodzić z orzeczeniem wydanym między tymi samymi stronami w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;

4) orzeczenia nie da się pogodzić z wcześniejszym orzeczeniem wydanym w innym państwie członkowskim albo w państwie trzecim w sporze o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, o ile to wcześniejsze orzeczenie spełnia warunki konieczne do jego uznania w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie”.

13 Artykuł 35 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi:

„1. Orzeczenia nie uznaje się nadto, jeżeli jest ono sprzeczne z przepisami sekcji 3, 4 i 6 rozdziału II lub w wypadku przewidzianym w art. 72.

2. Przy badaniu podstaw jurysdykcji wymienionych w ust. 1 sąd lub inny właściwy organ państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie, jest związany ustaleniami faktycznymi, na których sąd państwa członkowskiego pochodzenia oparł swą jurysdykcję.

3. Z zastrzeżeniem przepisów ust. 1 jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia nie może być przedmiotem ponownego badania. Przepisy dotyczące jurysdykcji nie należą do porządku publicznego w rozumieniu art. 34 pkt 1”.

Prawo włoskie

14 Artykuł 150 codice civile (kodeksu cywilnego), zatytułowany: „Separacja”, stanowi:

„Dopuszcza się separację małżonków.

Separacja może mieć charakter separacji sądowej lub separacji za zgodą obojga małżonków.

Prawo żądania orzeczenia separacji przez sąd lub zatwierdzenia separacji za zgodą obu stron przysługuje wyłącznie małżonkom”.

15 Artykuł 151 kodeksu cywilnego, zatytułowany „Separacja sądowa”, przewiduje:

„Separacji można żądać, kiedy, także niezależnie od woli jednego lub obojga małżonków, zachodzą takie zdarzenia, które czynią nieznośnym dalsze pożycie lub poważnie szkodzą wychowaniu potomstwa.

Sąd, orzekając separację, stwierdza, kiedy zachodzą ku temu okoliczności i jest to wymagane, któremu z małżonków można przypisać winę za separację, mając na względzie jego zachowanie sprzeczne z obowiązkami wynikającymi z małżeństwa”.

- 16 Sąd odsyłający uściśla, że odpowiedzialność rodzicielska oraz obowiązek utrzymania dziecka zostały uregulowane w taki sam sposób w przypadku separacji i rozwodu, w art. 337 bis–337 octies kodeksu cywilnego.

Spór w postępowaniu głównym i pytania prejudycjalne

- 17 Stefano Liberato i Luminita Luisa Grigorescu zawarli związek małżeński w Rzymie (Włochy) w dniu 22 października 2005 r. i żyli razem w tym państwie członkowskim do narodzin ich dziecka, w dniu 20 lutego 2006 r. Z uwagi na stopniowe pogarszanie się ich relacji małżeńskiej matka wywiozła dziecko do Rumunii i od tego czasu nie powróciła już do Włoch.
- 18 W dniu 22 maja 2007 r. S. Liberato złożył do Tribunale di Teramo (sądu rejonowego w Teramo, Włochy) pozew zmierzający do uzyskania separacji oraz przyznania mu pieczy nad dzieckiem. Luminita Luisa Grigorescu, która stawiała się przed tym sądem, wniosła o oddalenie tego powództwa co do istoty oraz złożyła powództwo wzajemne o zobowiązanie S. Liberata do udziału w utrzymaniu dziecka. Wyrokiem z dnia 19 stycznia 2012 r. sąd ten orzekł separację między małżonkami z winy L.L. Grigorescu, a odrębnym postanowieniem skierował sprawę do osobnego rozpoznania w zakresie dotyczącym wzajemnych żądań stron co do wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej.
- 19 Podczas gdy postępowanie odnoszące się do odpowiedzialności rodzicielskiej wszczęte przed Tribunale di Teramo (sądem rejonowym w Teramo) nadal się toczyło, L.L. Grigorescu w dniu 30 września 2009 r. wniosła pozew do Judecătoria Bucureşti (sądu pierwszej instancji w Bukareszcie, Rumunia) i zażądała rozwodu, wyłącznej opieki nad dzieckiem oraz udziału ojca dziecka w jego utrzymaniu.
- 20 Stefano Liberato stawiał się przed tym sądem i podniósł zarzut zawisłości sporu, podnosząc, że zainicjował on już we Włoszech postępowanie w sprawie separacji i odpowiedzialności rodzicielskiej. Pomimo to wyrokiem z dnia 31 maja 2010 r. rzeczony sąd orzekł rozwiązanie małżeństwa, przyznał pieczę nad dzieckiem matce, ustalił zasady osobistej styczności ojca z dzieckiem, jak również kwotę alimentów od ojca na rzecz dziecka.
- 21 Wyrok ten nabył powagę rzeczy osądzonej w następstwie wyroku Curtea de Apel Bucureşti (sądu apelacyjnego w Bukareszcie) z dnia 12 czerwca 2013 r., który utrzymał w mocy orzeczenie Tribunalul Bucureşti (sądu wyższej instancji w Bukareszcie, Rumunia) z dnia 3 grudnia 2012 r., oddalające apelację sformułowaną przez S. Liberata przeciwko wyrokowi z dnia 31 maja 2010 r.
- 22 Postępowanie w sprawie o separację we Włoszech zakończyło się później wyrokiem Tribunale di Teramo (sądu rejonowego w Teramo) z dnia 8 lipca 2013 r. Ten sąd powierzył wyłączną opiekę nad dzieckiem ojcu i nakazał natychmiastowy powrót dziecka do Włoch. Rzeczony sąd ustalił również zasady osobistej styczności matki z dzieckiem we Włoszech oraz zobowiązał ją do udziału w utrzymaniu dziecka.
- 23 W szczególności Tribunale di Teramo (sąd w Teramo) oddalił powództwo wzajemne, którym L.L. Grigorescu domagała się, na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003, uznania we Włoszech wyroku rozwodowego Tribunalul Bucureşti (sądu wyższej instancji w Bukareszcie) z dnia 3 grudnia 2012 r. Tribunale di Teramo (sąd w Teramo) wskazał bowiem, że postępowanie w sprawie o rozwód zostało wszczęte w Rumunii po rozpoczęciu we Włoszech postępowania w sprawie o separację i że w konsekwencji sądy rumuńskie, które nie zawiesiły postępowania, naruszyły art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003.
- 24 Luminita Luisa Grigorescu odwołała się od tego wyroku i w pierwszej kolejności złożyła wniosek wpadkowy o uznanie wyroku Curtea de Apel Bucureşti (sądu apelacyjnego w Bukareszcie) z dnia 12 czerwca 2013 r., który nie uwzględnił zarzutu zawisłości sporu z tego względu, że badane sprawy nie miały zgodnie z rumuńskim prawem procesowym identycznego przedmiotu.

- 25 Wyrokiem z dnia 31 marca 2014 r. Corte d'appello di L'Aquila (sąd apelacyjny w Aquili, Włochy) zmienił wyrok Tribunale di Teramo (sądu w Teramo) z dnia 8 lipca 2013 r. i uwzględnił zarzut odnoszący się do powagi rzeczy osądzonej nabytej przez wyrok rozwodowy wydany przez sąd rumuński, który dotyczył również pieczy nad dzieckiem oraz udziału w jego utrzymaniu. Tenże sąd apelacyjny stwierdził, że naruszenie zasady zawisłości sporu według prawa Unii przez organy sądowe państwa członkowskiego, w którym wniesiono pozew później, tj. Rumunii, nie jest „istotne” przy badaniu warunków uznania ostatecznych środków przyjętych przez to państwo, oraz że nie istnieje żadna podstawa, w szczególności w zakresie porządku publicznego, stojąca na przeszkodzie uznaniu wyroku rumuńskiego.
- 26 Stefano Liberato wniósł skargę kasacyjną przeciwko wyrokowi Corte d'appello di L'Aquila (sądu apelacyjnego w Aquili).
- 27 Sąd odsyłający wskazuje, że orzeczenie wydane w Rumunii reguluje jednocześnie kwestie związku małżeńskiego, odpowiedzialności rodzicielskiej oraz obowiązku alimentacyjnego. W postępowaniu o separację wszczętym we Włoszech zostały sformułowane identyczne żądania, z wyjątkiem żądania dotyczącego związku małżeńskiego, które nie jest takie samo, jako że włoski porządek prawny wymaga ustalenia, przed rozwodem, że zostały spełnione warunki uregulowane w przepisach dotyczących separacji małżonków.
- 28 Sąd ten wyjaśnia, że nie istnieją – w świetle art. 22 lit. c) rozporządzenia nr 2201/2003, art. 23 lit. e) tego rozporządzenia oraz art. 34 ust. 4 rozporządzenia nr 44/2001 – podstawy stojące na przeszkodzie uznaniu orzeczenia rumuńskiego w odniesieniu do, odpowiednio, małżeństwa, odpowiedzialności rodzicielskiej oraz obowiązków alimentacyjnych.
- 29 Zdaniem tego sądu należy jednak zbadać, czy naruszenie – jego zdaniem oczywiste – przepisów dotyczących zawisłości sporu w prawie Unii, zawartych w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 oraz w art. 27 rozporządzenia nr 44/2001, przez sądy, które wydały orzeczenie będące przedmiotem wniosku o uznanie, może zostać uznane za zdarzenie stojące na przeszkodzie uznaniu tego orzeczenia ze względu na jego sprzeczność z porządkiem publicznym.
- 30 W tych okolicznościach Corte suprema di cassazione (trybunał kasacyjny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy naruszenie zasad w przedmiocie zawisłości sporu zawartych w art. 19 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 2201/2003 ma wpływ wyłącznie na ustalenie jurysdykcji, z wynikającym z tego zastosowaniem art. 24 rozporządzenia [tego rozporządzenia], czy też, przeciwnie, może stanowić przeszkodę dla uznania w państwie członkowskim, przed którego sąd sprawę wytoczono najpierw, orzeczenia wydanego w państwie członkowskim, przed którego sąd sprawę wytoczono później, ze względu na proceduralny porządek publiczny, mając na względzie, że [wspomniany art. 24] odwołuje się wyłącznie do zasad ustalania jurysdykcji zawartych w art. 3–14, a nie do art. 19 rzeczowego rozporządzenia?
- 2) Czy wykładnia art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, rozumianego wyłącznie jako kryterium ustalenia jurysdykcji, jest sprzeczna z pojęciem zawisłości sporu w rozumieniu prawa Unii, jak i z funkcją oraz celem tego przepisu, zmierzającego do ustanowienia zbioru bezwzględnie obowiązujących zasad proceduralnego porządku publicznego jako gwarancji stworzenia wspólnej przestrzeni charakteryzującej się wzajemnymi zaufaniem i rzetelnością procesową pomiędzy państwami członkowskimi, w obrębie której może obowiązywać automatycznie uznawanie i swobodny przepływ orzeczeń?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

- 31 Tytułem wstępu należy wskazać, że pytania sądu odsyłającego dotyczą wykładni jedynie rozporządzenia nr 2201/2003. Jednakże choć – zgodnie z brzmieniem motywu 11 tego rozporządzenia – obowiązki alimentacyjne są objęte nie wspomnianym rozporządzeniem, lecz rozporządzeniem nr 44/2001, to jednak z postanowienia odsyłającego wynika, że sprawa w postępowaniu głównym dotyczy uznania orzeczenia, które zapadło w sprawie będącej nie tylko sprawą małżeńską i dotyczącą odpowiedzialności rodzicielskiej, ale także z zakresu zobowiązań alimentacyjnych. W konsekwencji odpowiedzi na przedłożone pytania należy udzielić w świetle rozporządzeń nr 2201/2003 i nr 44/2001.
- 32 Poprzez swoje pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy zasady zawisłości sporu zawarte w art. 27 rozporządzenia nr 44/2001 i w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji gdy w ramach sporu w sprawie małżeńskiej, w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej lub w sprawie zobowiązań alimentacyjnych sąd, do którego pozew wniesiono później, wydaje z naruszeniem tych zasad orzeczenie, które stało się prawomocne, sądy państwa członkowskiego, któremu podlega sąd, do którego najpierw wniesiono pozew, mogą odmówić uznania tego orzeczenia z powodu jego oczywistej sprzeczności z porządkiem publicznym.
- 33 W tej kwestii należy przypomnieć, że w dniu 30 września 2009 r. L.L. Grigorescu zwróciła się do sądu rumuńskiego z powództwem o rozwiązanie przez rozwód jej małżeństwa z S. Liberatem, powództwem dotyczącym pieczy nad ich dzieckiem oraz z żądaniem zobowiązania S. Liberata do udziału w utrzymaniu dziecka, natomiast do sądu włoskiego wpłynęły – przed tym dniem – powództwo o orzeczenie separacji małżonków oraz powództwo dotyczące pieczy nad dzieckiem, wniesione przez S. Liberata, a także powództwo wzajemne o zobowiązanie do udziału w utrzymaniu dziecka, wniesione przez L.L. Grigorescu.
- 34 To właśnie w oparciu o odmiennność przedmiotu pozwów w sprawach małżeńskich, gdyż jeden dotyczył rozwodu, a drugi separacji, sąd rumuński uznał, że nie miała miejsca zawisłość sporu w rozumieniu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 oraz uznał się za właściwy do rozpoznania powództwa L.L. Grigorescu.
- 35 Tymczasem, jak już wcześniej orzekł Trybunał, o ile w sprawach małżeńskich istotne jest, zgodnie z art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, by pozwy lub wnioski dotyczyły tych samych stron, o tyle mogą mieć one odmienny przedmiot, pod warunkiem że dotyczą separacji, rozwodu lub unieważnienia małżeństwa. Trybunał wywiódł stąd, że sytuacja zawisłości sporu lub powództwa powiązanego w rozumieniu art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 może mieć miejsce, gdy przed dwoma sądami różnych państw członkowskich toczy się postępowanie – o separację w jednym i o rozwód w drugim. W takich okolicznościach i w przypadku tożsamości stron sąd, do którego pozew lub wniosek wniesiono później, z urzędu zawiesza postępowanie do czasu stwierdzenia jurysdykcji sądu, do którego najpierw wniesiono pozew lub wniosek (wyrok z dnia 6 października 2015 r., A, C-489/14, EU:C:2015:654, pkt 33, 34).
- 36 Ponadto – i jak wskazał rzecznik generalny w pkt 56, 57 opinii, jeżeli w związku z postępowaniem dotyczącym związku małżeńskiego zostały sformułowane żądania dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej, mają zastosowanie zasady zawisłości sporu odnoszące się do ustania małżeństwa. Dotyczy to również spraw alimentacyjnych, pod warunkiem że sprawy są rozpoznawane łącznie ze sprawą dotyczącą stanu cywilnego, zgodnie z art. 5 pkt 2 rozporządzenia 44/2001. Wynika stąd, że pierwsze pozwy wchodzą w zakres art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, podczas gdy drugie podlegają regulacjom z art. 27 rozporządzenia nr 44/2001.

- 37 W niniejszej sprawie sąd, do którego najpierw wniesiono pozew o separację, uznał na podstawie art. 12 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, że posiada jurysdykcję do rozstrzygnięcia żądań w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz zobowiązań alimentacyjnych wobec dziecka z tego względu, że L.L. Grigorescu przystąpiła do sporu przed tym sądem jako strona, a zatem uznała jego jurysdykcję.
- 38 Wynika stąd, że w sprawie takiej jak w postępowaniu głównym sąd, do którego później wniesiono pozew o rozwód, jak również żądania w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej i zobowiązań alimentacyjnych, który odmawia zawieszenia postępowania i uznaje swoją jurysdykcję do rozpoznania tych powództw, narusza przepisy art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 oraz art. 27 rozporządzenia nr 44/2001.
- 39 W celu udzielenia odpowiedzi na pytania sądu odsyłającego należy wskazać, że art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 jest zredagowany w sposób zbliżony do art. 27 rozporządzenia nr 44/2001 i wprowadza mechanizm równoważny temu, który był przewidziany w tym ostatnim do celów rozstrzygania wypadków zawisłości sporu. W konsekwencji przy dokonywaniu wykładni rozporządzenia nr 2201/2003 należy wziąć pod uwagę ustalenia Trybunału dotyczące rozporządzenia nr 44/2001 (zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2015 r., A, C-489/14, EU:C:2015:654, pkt 27).
- 40 Następnie należy przypomnieć cechy mechanizmu ustanowionego rozporządzeniem nr 2201/2003.
- 41 Rozporządzenie to jest oparte na współpracy i wzajemnym zaufaniu pomiędzy sądami, które powinny prowadzić do wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych, będącego podstawą dla stworzenia prawdziwej przestrzeni sprawiedliwości (wyrok z dnia 15 lutego 2017 r., W i V, C-499/15, EU:C:2017:118, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 42 W tym kontekście ważną rolę odgrywają zasady zawisłości sporu.
- 43 Jak orzekł już Trybunał, zasady te służą – w interesie prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości w ramach Unii – unikaniu równoległych postępowań przed sądami różnych państw członkowskich, a w rezultacie potencjalnego wydania przez nie sprzecznych orzeczeń. W tym celu prawodawca Unii postanowił ustanowić jasny i skuteczny mechanizm służący rozstrzyganiu przypadków zawisłości spraw, oparty na porządku chronologicznym, w jakim postępowania zostały wszczęte przed sądami (zob. podobnie wyrok z dnia 6 października 2015 r., A, C-489/14, EU:C:2015:654, pkt 29, 30 i przytoczone tam orzecznictwo; analogicznie, w odniesieniu do rozporządzenia nr 44/2001, wyrok z dnia 27 lutego 2014 r., Cartier parfums-lunettes i Axa Corporate Solutions assurances, C-1/13, EU:C:2014:109, pkt 40).
- 44 W celu skutecznego wykonania rozporządzenia nr 2201/2003 i zgodnie z zasadą wzajemnego zaufania, na której się ono opiera, należy podkreślić, po pierwsze, że – jak w zauważył rzecznik generalny w pkt 59 opinii – zgodnie z art. 17 tego rozporządzenia każdy sąd powinien sprawdzić, czy posiada jurysdykcję (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 lipca 2010 r., Purucker, C-256/09, EU:C:2010:437, pkt 73; z dnia 12 listopada 2014 r., L, C-656/13, EU:C:2014:2364, pkt 58; a także z dnia 15 lutego 2017 r., W i V, C-499/15, EU:C:2017:118, pkt 54).
- 45 Po drugie, należy zauważyć, że zgodnie z art. 24 rozporządzenia nr 2201/2003 jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia orzeczenia nie może być badana (wyrok z dnia 9 listopada 2010 r., Purucker, C-296/10, EU:C:2010:665, pkt 85). Sytuacja jest taka sama pod rządami rozporządzenia nr 44/2001, zgodnie z jego art. 35 ust. 3.
- 46 Po trzecie, zgodnie z motywem 21 rozporządzenia nr 2201/2003 jego podstawą jest założenie, że uznawanie i wykonywanie orzeczeń wydanych w państwie członkowskim powinno opierać się na zasadzie wzajemnego zaufania, a podstawy nieuznawania orzeczenia powinny być ograniczone do niezbędnego minimum (wyrok z dnia 19 listopada 2015 r., P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, pkt 35).

- 47 W świetle tych właśnie rozważań należy ustalić, czy okoliczność, że orzeczenie, które stało się prawomocne, zostało wydane z naruszeniem zasad zawisłości sporu zawartych w art. 27 rozporządzenia nr 44/2001 i w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003, stanowi podstawę z zakresu porządku publicznego, stojącą – zgodnie z art. 34 rozporządzenia nr 44/2001 oraz z art. 22 lit. a) i art. 23 lit. a) rozporządzenia nr 2201/2003 – na przeszkodzie temu, by orzeczenie to mogło zostać uznane przez sądy państwa członkowskiego, któremu podlega sąd, do którego najpierw wniesiono pozew.
- 48 W tej kwestii należy przypomnieć, że zgodnie z samym brzmieniem art. 24 rozporządzenia nr 2201/2003 kryterium porządku publicznego wskazane w art. 22 lit. a) i w art. 23 lit. a) tego rozporządzenia nie może rozciągać się na przepisy o jurysdykcji przewidziane w art. 3–14 rzeczonego rozporządzenia.
- 49 Należy zatem ustalić, czy zasady zawisłości sporu są przepisami o jurysdykcji, tak jak przepisy zamieszczone w art. 3–14 tego rozporządzenia.
- 50 W tej kwestii zauważyć trzeba, że o ile prawdą jest, że zasady zawisłości sporu przewidziane w art. 19 rozporządzenia 2201/2003 nie figurują wśród przepisów o jurysdykcji wyraźnie wskazanych w art. 24 tego rozporządzenia, o tyle sam art. 19 wchodzi w skład rozdziału II, zatytułowanego „Jurysdykcja”.
- 51 Ponadto, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 77 opinii, skoro – jak w sprawie w postępowaniu głównym – sąd, przed który najpierw wytoczono sprawę, orzekając co do wniosku wpadkowego dotyczącego uznania, bada, czy zasady zawisłości sporu zostały prawidłowo zastosowane przez sąd, przed który wytoczono sprawę później, i tym samym powody, dla których tamten sąd nie uznał się za niewłaściwy, to sąd, przed który najpierw wytoczono sprawę, siłą rzeczy przystępuje do badania jurysdykcji sądu, przed który wytoczono sprawę później. Tymczasem, jak przypomniano w pkt 45 niniejszego wyroku, art. 24 rozporządzenia nr 2201/2003 nie pozwala na przeprowadzanie takiego badania.
- 52 Tak więc mimo okoliczności, że zakaz wyrażony w art. 24 tego rozporządzenia nie zawiera wyraźnego odesłania do art. 19 rzeczonego rozporządzenia, podnoszone naruszenie tego ostatniego artykułu nie pozwala sądowi, do którego najpierw wniesiono pozew, odmówić uznania orzeczenia wydanego z naruszeniem zawartej w tym przepisie zasady dotyczącej zawisłości sporu przez sąd, do którego później wniesiono pozew, gdyż oznaczałoby to badanie jurysdykcji tego ostatniego sądu (zob. podobnie w odniesieniu do art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, wyrok z dnia 19 listopada 2015 r., P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, pkt 45).
- 53 Rozważania te stosują się również do zasad zawisłości sporu zawartych w art. 27 rozporządzenia nr 44/2001 w sprawach zobowiązań alimentacyjnych, ponieważ art. 35 ust. 3 tego rozporządzenia również przewiduje, że jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia nie może być przedmiotem ponownego badania.
- 54 Należy dodać, że sąd państwa wezwanego nie może bez podważania celu rozporządzeń nr 2201/2003 i nr 44/2001 odmówić uznania orzeczenia pochodzącego z innego państwa członkowskiego na tej jedynie podstawie, że uważa, iż w orzeczeniu tym nieprawidłowo zastosowano prawo krajowe lub prawo Unii (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 lipca 2015 r., Diageo Brands, C-681/13, EU:C:2015:471, pkt 49; z dnia 19 listopada 2015 r., P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, pkt 46).
- 55 Rozumowanie takie znajduje potwierdzenie w okoliczności, że podstawy nieuznania orzeczenia z powodu jego oczywistej sprzeczności z porządkiem publicznym, figurujące w art. 22 lit. a) i w art. 23 lit. a) rozporządzenia nr 2201/2003 oraz w art. 34 rozporządzenia nr 44/2001, należy interpretować w sposób ścisły, jako że stanowią one przeszkodę w realizacji jednego z podstawowych celów tych rozporządzeń, przypomnianych w pkt 46 niniejszego wyroku (zob. podobnie wyrok z dnia 19 listopada 2015 r., P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, pkt 36).

- 56 W konsekwencji na przedłożone Trybunałowi pytania należy udzielić następującej odpowiedzi: zasady zawisłości sporu zawarte w art. 27 rozporządzenia nr 44/2001 i w art. 19 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji gdy w ramach sporu w sprawie małżeńskiej, w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej lub w sprawie zobowiązań alimentacyjnych sąd, do którego pozew wniesiono później, wydaje z naruszeniem tych zasad orzeczenie, które staje się prawomocne, stoją one na przeszkodzie temu, by sądy państwa członkowskiego, któremu podlega sąd, do którego najpierw wniesiono pozew, mogły odmówić uznania tego orzeczenia z tego jedynie powodu. W szczególności naruszenie to nie uzasadnia samo w sobie nieuznania wspomnianego orzeczenia ze względu na jego oczywistą sprzeczność z porządkiem publicznym tego państwa członkowskiego.

W przedmiocie kosztów

- 57 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Zasady zawisłości sporu zawarte w art. 27 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych oraz w art. 19 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji gdy w ramach sporu w sprawie małżeńskiej, w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej lub w sprawie zobowiązań alimentacyjnych sąd, do którego pozew wniesiono później, wydaje z naruszeniem tych zasad orzeczenie, które staje się prawomocne, stoją one na przeszkodzie temu, by sądy państwa członkowskiego, któremu podlega sąd, do którego najpierw wniesiono pozew, mogły odmówić uznania tego orzeczenia z tego jedynie powodu. W szczególności naruszenie to nie uzasadnia samo w sobie nieuznania wspomnianego orzeczenia ze względu na jego oczywistą sprzeczność z porządkiem publicznym tego państwa członkowskiego.

Podpisy